
Budai Merza Pál előadása

A 300 éves örmény szertartású római katolikus egyház és közösségei Magyarhonban c. budapesti konferencia 2. ülésnapján, 2000 szeptember 30-án

Az örmények Erdélyben arányszámukhoz képest igen sok kitűnő író, képzőművészt, zeneszerzőt, színművészt adtak a világnak. Egy igen sokoldalú művészember, aki külhonban, mint fotóművész lett világhírű, *Halász Gyula* volt. Párizsi évei alatt felvette a *Brassai* művésznevet és az i betűre két pontot téve, hogy a franciák el ne nyeljék az utolsó betűt. Halász Gyula Brassóban született 1899. 09. 09.-én értelmiségi, polgári családból. Édesapja a dunántúli származású *Halász Gyula*, Brassóban főgimnáziumi tanár és publicista. Fiatal éveiben újságíró volt Székesfehérváron, majd Budapesten. Idős korában könyvet adott ki emlékeiről: *A századik év küszöbén* címmel, 1967-ben. Ebben a könyvben emlékezik felesége, az örmény *Verzár Matild* családjára. A brassói Verzárok rokonságban voltak Verzerescul Oxendius (1655-1715) örmény katolikus püspökkel.

Az apa Szamosújváron részt vett az erdélyi örmények 200 éves jubileumán, amikor még nem is sejtette, hogy brassói örmény lány lesz a felesége. Brassóban, tanári kinevezése után, 1898 november 28-án vezette oltárhoz Verzár Matildot, a kereskedő, Verzár Antal leányát.

Első szülött fiuk, a kis Gyulus, gondos családi nevelésben részesül. Iskoláit Brassóban kezdi, majd később Budapesten és Berlinben folytatja tanulmányait. Képzőművész, festő szeretne lenni. 1923-tól Párizsba vezérelte művészsorsa. Ide igyekezett minden fiatal piktor az első világháborút követő években. A világhírhez előbb Párizst kellett meghódítani.

Ő csatlakozott a szürrealisták csoportjához.

Halász Gyula hatalmas ambícióval érkezett és valószínűleg álmában sem gondolta volna, hogy fotográfusként fog hírnevet szerezni. De egyelőre azt kellett tapasztalnia, hogy nem elég a tehetség. Az igazán jelentős, de elszigetelt külföldi művészekkel, mint amilyen Tihanyi Lajos vagy Mattis Teutsch, a kutya sem törődött.

Halász Gyulát a festészet egyre kevésbé érdekelte. A fényképészet azonban még mindig sztárművészet volt. Ő újságírással is foglalkozott és 1929-ben vett egy gépet, hogy maga készíthesse cikkeihez a fotókat. Fényképei jól sikerültek s az újságírás is jobban ment. A Brassai névvel jelzett cikkek keresetté váltak. 1933-ban kiadott első fotóalbuma, *Az éjjeli Párizs* világsikert hozott számára. A fotográfia többnek bizonyult, mint egyszerű ugródeszka. Brassai felfedezte, hogy a fényérzékeny papíron varázslatos világ jelenik meg, önálló, zárt egészként hat, akár egy festmény, regény vagy film. A kiadók is felismerték a könyv jelentőségét, amely Párizs éjszakai életének teljes szintézisét adja.

Elkészítette a *Picassóval* folytatott beszélgetéseiről szóló könyvét. "Lehetetlen, hogy a fényképészet teljesen kielégítsen" - mondta neki Picassó.

"Az ember visszavonul a fényképészetbe, mint egy kolostorba" - válaszolta erre Brassai.

A párizsi gyerekek falrajzaiból készített albumával teremtette meg a graffiti műfajt (*Graffiti de Brassai* 1960).

Párizsban halt meg, ahol élt és alkotott, 1984 július 8.-án.

Születésének centenáriumán a Pompidou Központban retrospektív kiállítást rendeztek, amelyen 540 műve, köztük 450 fotó tekinthető meg. A Picasso múzeum is megemlékezik a fotóművészet egyik legnagyobb alakjáról.

Budai Merza Pál Brassó

Január 16-án 16.00 órakor találkoztak az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által meghirdetett tárlatlátogatás résztvevői, hogy a Ludwig Múzeum előcsarnokában (a Budai

Párpalota északi szárnyában) csoportos tárlatvezetésen megismerkedjenek *Brassai*, azaz a brassói születésű *Halász Gyula*, magyarörmény származású, korszakalkotó fotóművész életével, képeivel. Ezért (is) idéztük fel Budai Merza Pál előadását, amelyet a III. konferencián tartott. A következő oldalon olvassák a tárlatvezető *Kabdebó János* rövid ismertetését:

A világ nagyvárosai után ezúttal Budapesten is látható volt Brassai életművét bemutató kiállítás a Ludwig Múzeumban.

Halász János (azaz Brassai), a híres örmény származású magyar fényképész művészi pályája az 1930-as évek Párizsában indult. A világhírű művész életművébe a tárlaton 220 fénykép és rajz segítségével nyerhettünk bepillantást, amikor január 16-án az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel - dr. Issekutz Sarolta szervezésében - ellátogattunk a kiállításra. A képek között Brassai által nagyított, eredeti felvételeket is láthattunk.

A párizsi Pompidou Központban, ahol szinte teljes életművét őrzik, témakörönként rendszerezték és csoportosították a műveket. (Éjszaka, Nappal, Minotaure, Rajzok, Transzmutációk, Graffiti.)

Hosszú, kanyargós út után telepedett le Párizsban a brassói születésű Halász Gyula (innen ered művészneve is). Hamar bekerült a művészvilágba s ennek révén kezdett fényképezni a párizsi éjszakában, kávéházakban, bordélyokban és sötét utcákon. Közben André Breton, Salvador Dalí, Pablo Picasso barátságát élvezte. Munkáit - a képző- és a fotóművészet terén - számos kiállításon, albumban mutatták be, életében már világhírű lett. Munkáit számos díjjal jutalmazták, az *Amíg lesznek állatok* című filmjéért Cannes-ban a "legeredetibb film" díját nyerte, valamint megkapta a francia Becsületrendet.

1984-ben húnyt el, Párizsban.

Kabdebó János

A Keresztes család családfája

Keresztes Anna (Náni) leszármazottai

Keresztes Anna (Náni) m. (1) Zakariás Márton, m. (2) Kotfász.

I. **Zakariás Vilma** (daughter of Zakariás Márton and Keresztes Anna (Náni)) b. 1867, Ditró, m. Orosz András, b. 1863, d. 1944. Zakariás died 1917, Kolozsvár.

A. **Orosz Karola** b. 1893, Ditró, m. Csibi Sándor, b. 1888, d. 1965.

1. **Csibi Andor** b. 1916, d. 1942.

2. **Csibi Karola** b. 1918, m. Pataky Sámuel, b. 1906, d. 1966. Csibi died 1973.

a. **Pataky Mária** b. 1939, m. Korondi Jenő, b. 1935.

(1) **Korondi Tünde** b. 1965.

b. **Pataky Antal** b. 1946, m. Walter Annamária, b. 1947.

(1) **Pataki Ferenc László** b. 1963.

(2) **Pataki Zsolt** b. 1975.

3. **Csibi Margit** b. 1922, m. Horváth Jenő, b. 1917.

a. **Horváth Zsuzsa** b. 1947, m. Huszár Antal, b. 1944.

(1) **Huszár Tamás** b. 1969.

b. **Horváth Amália** b. 1950.

c. **Horváth Andor** b. 1954, m. Hosszú Ibolya, b. 1957.

(1) **Horváth Botond** b. 1980.

B. **Orosz Erzsébet** b. 1899, Ditró, m. (1) Jánosi Mátyás, m. Szabó János, b. 1894.

C. **Orosz Iлона** b. 1901, Ditró, m. Halász Antal, b. 1879, d. 1951.

1. **Halász György**

D. **Orosz Aranka** b. 1903, Ditró, m. Lukács József, b. 1895, Gödemesterháza.

1. **Lukács Elvira** b. 1923, Gyergyóalfalu, m. Balázs Sándor, b. 1911.

a. **Balázs Sándor** b. 1954, Ditró.